

Nr. 45.

Ankom till riksdagens kansli den 3 april 1916 kl. 7 e. m.

*Utlåtande, i anledning av väckt motion om vidtagande av åtgärder för upplåtande till odling av tjänlig kronojord, belägen vid kommunikationsleder i Norrland.
(2:a avd.)*

Uti en inom första kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 71, har herr *Rosén* hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om vidtagande av åtgärder i syfte, att den odlingsbara kronojord, som är belägen vid kommunikationsleder i Norrland, måtte snarast möjligt upplåtas för odling.

Till skäl härför har motionären anført följande:

»På grund av bemyndigande tillkallade chefen för jordbruksdepartementet den 11 juni 1915 fem sakkunniga för att biträda inom nämnda departement vid uppgörande av förslag till plan för en allmän undersökning rörande statens för kolonisationsändamål tillgängliga och därtill tjänliga marktillgångar inom de sex nordligaste länen med undantag av trakterna ovan odlingsgränsen i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker. Föremål för de sakkunnigas överläggningar hava varit: undersökningens ändamål, omfattning, sätt och ordning; planläggning av undersökningen under sommaren 1916, samt införskaffande av uppgifter rörande 1) den omfattning, i vilken intensivt skogsbruk kan bedrivas å kronans marker i Norrland, 2) behovet av fasta skogsarbetare, 3) ungefärliga tillgången på odlingsbara marker, 4) åtgången på husbehovsvirke för mindre fastigheter.

Denna utredning har kommit till stånd med anledning av 1914 års B-riksdags skrivelse vari hemställdes, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en allmän undersökning rörande statens för kolonisationsändamål tillgängliga och därtill tjänliga marktillgångar inom de sex nordligaste länen i syfte att vinna en allmän översikt över belägenheten, storleken och beskaffenheten av jord, som kan befinnas lämplig för utläggande av såväl odlingslägenheter som under äganderätt upplåtna, självständiga jordbruk, ävensom en förberedande plan för områdenas fördelning i nu nämnda hänseenden. Vidare begärdes utredning och förslag till ändrade och förbättrade villkor för upplåtelse av odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen, dels ock omprövning, huruvida sådan ändrad ordning för de å nämnda kronområden belägna större, sammanhängande odlingsmarkers förvaltande och upplåtande, som av motionärerna närmare angivits, må vara möjlig eller önskvärd.

Åtskilliga tecken tyda på att kolonisationsarbetet i Norrland kommer att så småningom avstanna i avvaktan på resultatet av den igångsatta omfattande utredningen. Man har sålunda gjort svårigheter vid upplåtande av odlingslägenheter, ehuru marken befunnits lämplig för odling. Och välbelägna jordområden invid norra stambanan i Västerbottens län, nära station eller hållplats, vägrar man alltjämt att upplåta för odling trots det att samma områden äro oanvändbara för skogsbruk och följaktligen ligga till ingen nytta. Huru sådant är möjligt i en tid då erfarenheten borde ha lärt oss, att landets brödsädesproduktion med nödvändighet måste ökas, är ofattbart. Av »De svenska statsmakterna och krigstidens folkhushållning» inhämtas, att landets import av vete och råg utgjorde i ton:

	1913	1914	1915
vet.....	199,814	120,620	213,316
råg	91,184	54,172	30,174
	290,998	174,792	243,490

Dessa siffror äro sådana att statsmakterna borde med alla till buds stående medel främja landets uppodling. Och då folk erbjuder sig att på villkor och mot en ersättning, som äro allt annat än lockande, odla kronans jord synes det som om dylika framställningar icke borde avvisas. När kriget en gång tar slut lär det kunna befaras, att möjligheterna till bättre utkomst i andra länder komma att utöva en mycket stark dragningskraft, även om de sakkunniga till dess hunnit framlägga förslag till väsent-

ligt förbättrade villkor för jordupplåtelse i Norrland. Därför vore det klokt att nu verkställa största möjliga antal upplåtelse och på så sätt söka förebygga någon del av den emigration, som framdeles blir en nära nog oundviklig följd, därest den obemedlade befolkningens strävan att inom sitt eget fädernesland erhålla jord till odling ej underlättas och främjas.

Skogsstatens tjänstemän se frågan om lämpligheten av jordupplåtelse huvudsakligen ur skogsvårdssynpunkt. Då medelavkastningen av kronoskogarna ej väsentligen överstigit 2 kr. per hektar är det uppenbart, att upplåtandet av en odlingslägenhet på 5 à 10 har på område som är mindre tjänligt för skogsbruk icke utgör någon uppoffring av betydelse från statens sida. Däremot synes det vara förmånligt, att samma område blir uppodlat och brukat, i vilket fall en familj där kan vinna sin bärgning. Blir området uppodlat uppbringas avkastningen till minst 500 kronor, medan skogsavkastningen för närvarande måhända icke tillför statskassan mer än 10 à 20 kronor. Härförutom är det av betydelse ej minst ur försvarssynpunkt, att Norrland blir befolkat och uppodlat. Med landets uppodling följer också ökad trafik på de norrländska järnvägarna, varjämte förhindras att en hel del människor gå arbetslösa vid industriplatserna, dit de som sakna jord gärna bege sig.

Det synes vara av allra största betydelse, att de, som nu handhava kronans jordegendomar och besluta rörande jordupplåtelse, ville taga hänsyn ej blott till skogsvården utan även och framför allt till folket och till nödvändigheten av den odlade arealens ökning. För odling lämpliga områden, belägna vid kommunikationsleder, borde snarast möjligt utstakas och underrättelse lämnas allmänheten, var odlingslägenheter kunna erhållas. Sådana åtgärder kunna icke anses föregripa den igångsatta utredningen angående Norrlands tillgång på kronojord, lämplig för odling, alldenstund denna tillgång är så oerhört stor, att upplåtande av några hundratal lägenheter egentligen saknar betydelse.»

Statens verksamhet till främjande av odling och kolonisation i norra Sverige är numera huvudsakligen grundad på upplåtande av så kallade odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen i enlighet med de villkor och bestämmelser, som finnas angivna i kungl. kungörelsen den 18 juni 1909 med däri genom kungl. kungörelserna den 17 oktober 1913 och den 9 oktober 1914 verkställda ändringar. Att emellertid det norrländska kolonisationsproblemet icke genom nu förefintliga bestämmelser blivit tillfredsställande löst är redan av statsmakterna

medgivet. Sålunda har på sätt motionären erinrar, chefen för jordbruksdepartementet den 11 juni 1915, med anledning av framställning i skrivelse utav 1914 års senare riksdag, tillkallat fem sakkunniga personer för att inom departementet biträda vid uppgörande av förslag till plan för en allmän undersökning rörande statens för kolonisationsändamål tillgängliga och därtill tjänliga marktillgångar inom de sex nordligaste länen med undantag av trakterna ovan odlingsgränsen i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker.

Motionären utgår från den uppfattningen, att den sålunda igångsatta utredningen menligt inverkat å Norrlands nu pågående kolonisation. Detta lär emellertid icke vara med verkliga förhållandet överensstämmande. Antalet under åren 1910—1914 upplätta odlingslägenheter framgår av följande från domänstyrelsen införskaffade tablå:

Upplätta odlingslägenheter enligt 1909 års k. kungörelse

År	Nyupplätta	Nedlagda	Befintliga vid årets slut
1910	73	—	73
1911	157	5	225
1912	135	18	342
1913	72	9	405
1914	131	7	529
S:ma 568			— 39 = 529 d. 1/1 1915.

Såsom tablån utvisar, har under ett vart av åren 1910—1914 tillkommit ett visst antal nya odlingslägenheter. Vad år 1915 beträffar har icke någon uppgift å nyupplätta lägenheter varit för utskottet tillgänglig. Enligt vad från domänstyrelsen inhämtats understiger i varje fall icke antalet under nästlidet år gjorda ansökningar om upplåtelse av ifrågasvarande slag antalet under år 1914 inkomna sådana ansökningar, och har ej heller nyssnämnda utredning inverkat på principerna för ärendenas bedömande, utan har liksom förut allenast i rena undantagsfall och då alltid efter en synnerligen omsorgsfull prövning den sökta upplåtelsen förvägrats. I anledning härav torde under sistlidet år hava upplåtits minst lika många odlingslägenheter, som under år 1914.

Av vad nu anförts synes framgå, att motionären icke haft skäl för sin

uppfattning, att kolonisationsarbetet i Norrland vore på väg att avstanna i avvaktan på resultatet av den igångsatta utredningen.

I anledning härav och då, såsom ovan framhållits, frågan om beredande av ökad möjlighet till upplåtelser av kronojord är föremål för sakkunnig utredning, får utskottet hemställa,

att förevarande motion ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 3 april 1916.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: Hrr greve Hamilton, Ericsson, Fahlén, Holmquist, Lindblad, Nilsson i i Tånga, Öberg, Nilsson i Linnås, Ingeström, Jonsson, friherre Hermelin, Fagerlin, Hage, Norin, Molin, Nordström och Bengtsson.